

Iitin kunta

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2025

Sisällys

Sisällys.....	0
Esipuhe	1
1. Yhteenveto arviointikertomuksen havainnoista	2
Tarkastuslautakunta kiittää.....	2
Tarkastuslautakunnan esille nostamat keskeisimmät kehittämiskohteet.....	2
2. Johdanto	3
Tarkastuslautakunnan kokoonpano	3
Tarkastuslautakunnan tehtävä ja rooli.....	3
Arvioinnin kohde, toteuttaminen ja aineistot	4
Sidonnaisuuksien ilmoittaminen	4
Tilintarkastaja ja tilintarkastus	4
3. Kuntastrategia ja sen tavoitteiden toteutuminen.....	5
Uuden kuntastrategian valmistelu.....	5
Kuntastrategia 2022–2025.....	5
Kuntastrategia 2026–2030.....	6
4. Kuntalaisten hyvinvointi.....	7
5. Yleisarvio kunnan toiminnasta ja taloudesta vuonna 2025	7
Talousarviossa 2025 esitettyjen tavoitteiden toteutuminen	7
Talouden toteutuminen ja taloudellinen asema vuonna 2025	8
Riskien tunnistaminen ja hallinta	10
Valtuustoaloitteet	11
Henkilöstövoimavarat	11
Markkinointi ja tiedotustoiminta.....	13
Kunnan elinvoiman kehittyminen.....	13
6. Erytystarkastelussa yhteiskouluhankkeen johtaminen	15
7. Arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta ja arviointi sen johdosta tehdyistä toimenpiteistä	16
8. Yhteenveto ja johtopäätökset	17
9. Kysymyksiä kunnanhallitukselle	19
10. Allekirjoitukset.....	20

Esipuhe

Vuoden 2025 arviointikertomus on uuden tarkastuslautakunnan ensimmäinen varsinainen arviointi Iitin kunnan toiminnasta ja taloudesta. Tarkastuslautakunta aloitti työnsä vasta elokuussa 2025 kuntavaalien jälkeen, ja lautakunnassa on useita uusia jäseniä, joilla ei ole aiempaa kokemusta kunnallispolitiikasta tai tarkastuslautakuntatyöskentelystä. Tämä on ollut samanaikaisesti sekä vahvuus että haaste. Uudet jäsenet ovat tarkastelleet kunnan toimintaa tuoreesta ja riippumattomasta näkökulmasta ilman pitkään muodostuneita toimintatapoja tai ennakkokäsityksiä. Toisaalta kuntahallinnon, päätöksentekorakenteiden ja talouden kokonaisuuksien omaksuminen on vaatinut paljon perehtymistä lyhyessä ajassa.

Tarkastuslautakunta on arvioinnissaan keskittynyt erityisesti niihin kokonaisuuksiin, jotka lautakunta on käytettävissä olevan ajan, aineiston ja havaintojen perusteella arvioinut kunnan tulevaisuuden kannalta merkittävimmiksi. Tästä syystä arviointikertomus painottuu erityisesti strategiseen johtamiseen ja talouden kestävyYTEEN. Lisäksi erityistarkasteluun on nostettu yhteiskouluhankkeen valmistelu ja päätöksenteko, koska kyseessä on yksi kunnan historian suurimmista investoinneista. Arviointikertomus ei vielä kata tasapuolisesti kaikkia kunnan palvelukokonaisuuksia. Tarkastuslautakunta tulee seuraavissa arviointikertomuksissa laajentamaa arviointia nykyistä laajemmin kaikkiin palveluihin ja toimialoihin.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Iitin kunnassa on vuonna 2025 toteutettu aktiivisia kehittämistoimia ja kunnassa on nähtävissä monia vahvuuksia. Samalla arviointi nosti esiin useita merkittäviä rakenteellisia haasteita. Kunnan poikkeuksellisen laaja investointiohjelma sisältää merkittäviä pitkän aikavälin taloudellisia riskejä tilanteessa, jossa väestökehitys, työllisyys ja veropohjan kehitys ovat kunnalle haastavia. Lautakunta kiinnittää huomiota myös siihen, että strategian, tavoitteenasettelun ja raportoinnin välillä on puutteita, jotka heikentävät valtuuston strategisen ohjauksen selkeyttä.

Uusien päätösvaltaisten lautakuntien käynnistyminen vuoden 2026 alussa oli merkittävä hallinnollinen muutos, jonka tavoitteena on ollut vahvistaa valtuutettujen roolia kunnan päätöksenteossa. Tämän lisäksi valtuuston tulee nykyistä aktiivisemmin vahvistaa strategista johtajuutta erityisesti kuntastrategian päivittämisen sekä vuosittaisten toimintasuunnitelmien valmistelun yhteydessä. Näin voidaan varmistaa, että kunnan kehittäminen, investoinnit ja palveluratkaisut perustuvat aidosti valtuuston linjauksiin ja pitkän aikavälin tavoitteisiin.

Kuntien velvoitteet kasvavat samaan aikaan, kun rahoituspohjaan kohdistuu lisääntyvää epävarmuutta. Tämä korostaa pitkäjänteisen strategisen johtamisen, taloudellisen ennakoinnin ja rohkeidenkin rakenteellisten ratkaisujen merkitystä, mikäli kunta haluaa säilyttää elinvoimansa ja itsenäisyytensä myös tulevaisuudessa.

Tarkastuslautakunta toivoo, että arviointikertomus tukee avointa keskustelua ja toimii työvälineenä Iitin talouden, palveluiden ja elinvoiman pitkäjänteisessä kehittämisessä.

Iitissä, 20.5.2026

Maija Virta

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

1. Yhteenveto arviointikertomuksen havainnoista

Tarkastuslautakunta kiittää

- **TILIKAUDEN TULOS:** Kunta on onnistunut ylläpitämään taloutensa ja maksuvalmiutensa lyhyellä aikavälillä vakaana sekä saavuttanut vuonna 2025 positiivisen tuloksen, vaikkakin ylijäämä perustui kertaluonteiseen omaisuuden myyntiin. Hyvä tulos mahdollisti myös merkittävän arvonalentumiskirjauksen.
- **PÄÄTÖSVALTAISET LAUTAKUNNAT:** Hallintosääntömuutos saatiin toteutettua ja uudet päätösvaltaiset lautakunnat aloittivat työnsä 1.1.2026.
- **HYVINVOINTITYÖ ERI IKÄRYHMILLE:** Hyvinvointityön rakenteet ja palvelut ovat kehittyneet myönteisesti. Liikuntaan ja harrastamiseen liittyvät toimenpiteet ovat konkreettisia ja kohdentuvat eri ikäryhmien tarpeisiin. Senioriohjaajan rooli ikäihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimintakyvyn edistämässä on ollut merkittävää.

Tarkastuslautakunnan esille nostamat keskeisimmät kehittämiskohteet

- **VALTUUSTON STRATEGISEN OHJAUKSROOLIN VAHVISTAMINEN:** Valtuuston tulee nykyistä perusteellisemmin paneutua strategiseen johtamiseen erityisesti talousarviossa olevien valtuuston hyväksymien tavoitteiden osalta sekä tavoitteiden toteutumisen seurannan yhteydessä.
- **VALTUUSTON ASETTAMIEN TAVOITTEIDEN JA TOIMIALOJEN TOIMINNAN EROT:** Vuoden 2025 tavoitteenasettelu ja raportointi eivät muodostaneet johdonmukaista kokonaisuutta, vaan toimintakertomukseen sisältyi merkittävä määrä tavoitteita, joita valtuusto ei ollut hyväksynyt talousarvion yhteydessä. Menettely heikentää valtuuston strategista ohjausroolia.
- **PITKÄN AIKAVÄLIN TALOUSSUUNNITTELU PUUTTEELLISTA:** Kunnassa ei ole esitetty realistisia pitkän aikavälin taloussuunnitelmaa tilanteessa, jossa väestökehitys, verotulot ja/tai valtionosuudet heikenevät. Tällöin jää epäselväksi, miten kunta kykenee rahoittamaan mittavan investointiohjelmansa ilman merkittäviä vaikutuksia palvelutasoon, velkamäärään tai verotukseen.
- **VEROTULOPOHJAN VAHVISTAMINEN:** Kunnan verotulopohja on kohtuullinen, mutta rakenteellisesti haasteellinen. Erityisesti yhteisöveron suhteellisen matala taso on ongelma. Koska veroprosentteja ei juuri voida kasvattaa, tulee veropohjaa vahvistaa kehittämällä yritystoimintaa.
- **ELINVOIMAN KEHITTÄMINEN:** Kunnan elinvoiman vahvistaminen edellyttää yritystoiminnan edellytysten parantamista, elinkeinorakenteen monipuolistamista ja työikäisen väestön määrän kasvua. Yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen voisi tukea kunnan hyvinvointityötä kustannustehokkaasti erityisesti ennaltaehkäisevien ja yhteisöllisyyttä vahvistavien toimintojen osalta sekä osaltaan vähentää painetta kunnan oman palvelutuotannon kasvattamiseen.
- **PALVELURAKENNE JA MITTAREIDEN TAVOITETASOT STRATEGIASSA:** Kuntastrategiassa mittareiden tavoitetasojen asettaminen, strategisten valintojen perustelut ja palvelurakenteen pitkäjänteinen tarkastelu jäävät riittämättömiksi.
- **KUNNAN INVESTOINTIOHJELMAN JOHTAMINEN:** Rakennusten korjausvelkaa ei tunnisteta kuntastrategiassa, mutta silti merkittävä kiinteistöinvestointiohjelma on käynnissä. Lisäksi yhteiskouluhankkeen päätöksenteossa ja valmistelussa on ilmennyt puutteita, jotka koskevat valtuuston tahtotilan tulkintaa, päätösten kirjaamista, vaihtoehtojen arviointia, taloudellisia vaikutuslaskelmia, riskianalyyssejä sekä valtuutetuille annettujen tietojen riittävyttä.
- **HENKILÖSTÖJOHTAMINEN:** Kunnan henkilöstön eläköityminen, sairauspoissaolot, työkuormituksen lisääntyminen ja johtamisen epätasaisuus edellyttävät suunnitelmallisia toimenpiteitä.

2. Johdanto

Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakunta aloitti tehtävässä kuntavaalien jälkeen kesäkuussa 2025. Tarkastuslautakuntaan kuuluivat:

Maija Virta, Puheenjohtaja	varajäsen: Päivi Matilainen
Jaana Kari, Varapuheenjohtaja	varajäsen: Riitta Pekurinen
Veijo Häyhänen, Jäsen	varajäsen: Petri Laurén
Sampo Pilli-Sihvola, Jäsen	varajäsen: Arto Nurmela
Satu Ruuskanen, Jäsen	varajäsen: Kimmo Niemi

Iitin kunnassa hyväksyttiin uusi hallintosääntö joulukuussa 2025, joka astui voimaan 1.1.2026. Hallintosäännössä tarkastuslautakunta laajennettiin viidestä jäsenestä seitsemään. Tästä syystä kunnanvaltuusto kokouksessaan 28.1.2026 erotti tarkastuslautakunnan kesken toimikauden ja valitsi uuden seitsemän jäsenen tarkastuslautakunnan. Tarkastuslautakuntaan kuuluvat:

Maija Virta, Puheenjohtaja	varajäsen: Maiju Peltola
Jaana Kari, Varapuheenjohtaja	varajäsen: Riitta Pekurinen
Veijo Häyhänen, Jäsen	varajäsen: Petri Laurén
Heikki Kantola, Jäsen	varajäsen: Lassi Ojanen
Arto Nurmela, Jäsen	varajäsen: Kimmo Suokas
Sampo Pilli-Sihvola, Jäsen	varajäsen: Petri Kärkelä
Satu Ruuskanen, Jäsen	varajäsen: Riitta Haglund

Pöytäkirjanpitäjänä on toiminut hallintosihteeri Henni-Leena Jaakkola.

Tarkastuslautakunnan tehtävä ja rooli

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko kunnan toiminta ja talous toteutuneet valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti. Lautakunta seuraa tavoitteiden saavuttamista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Arvioinnin tulokset kootaan vuosittain arviointikertomukseen, joka annetaan valtuuston käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta toimii valtuuston alaisena riippumattomana arviointielimenä. Sen tehtävänä on tuoda esiin havainnot, mahdollisia puutteita sekä kehittämiskohteita ja siten edistää kunnan toiminnan avoimuutta, vastuullisuutta ja jatkuvaa kehittämistä. Tarvittaessa lautakunta esittää havaintojensa perusteella suosituksia ja pyytää kunnanhallituksesta selvityksiä tai vastineita.

Arvioinnin kohde, toteuttaminen ja aineistot

Tarkastuslautakunnan arvioinnin kohteena on litiin kunnan ja kuntakonsernin talous ja toiminta. Arviointi kattaa sekä kunnan oman toiminnan että konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen toiminnan siltä osin kuin se on tarpeen kokonaiskuvan muodostamiseksi. Arvioinnissa tarkastellaan erityisesti valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista, toiminnan tuloksellisuutta ja talouden tasapainoa. Lisäksi kiinnitetään huomiota toiminnan vaikuttavuuteen, riskienhallintaan sekä strategisten tavoitteiden saavuttamiseen.

Tarkastuslautakunta on arvioinnissaan keskittynyt ensisijaisesti vuoden 2025 talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutumisen arviointiin tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen perusteella. Arviointi on kohdistunut tavoitteiden saavuttamiseen sekä toiminnan ja talouden kehitykseen kokonaisuutena. Lisäksi arvioinnissa on hyödynnetty kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen pöytäkirjoja vuodesta 2022 alkaen sekä arvioitu kunnan johtamis-, valmistelu- ja päätöksentekoprosesseja kunnanjohtajan, toimialajohdon, kunnanhallituksen, viranomaislautakunnan ja rakennusvalvonnan toiminnan osalta. Lisäksi lautakunta on ottanut erityistarkasteluun investointien päätöksenteon ja hallinnan, koska litissä on käynnissä yksi kunnan historian suurimmista investointiohjelmista. Kuntatalouden kehityksen arvioinnissa on hyödynnetty talousarvion ja tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lisäksi valtiovarainministeriön Kuntatalousohjelmaa 2026 (julkaistu syksyllä 2025). Valtiovarainministeriön kuntatalousohjelma on vuosittain laadittava valtakunnallinen asiakirja, jossa arvioidaan kuntatalouden nykytilaa, tulevaa kehitystä ja kuntiin kohdistuvien valtion toimenpiteiden vaikutuksia. Kunnan elinvoiman kehittämisen arvioinnissa olemme hyödyntänyt myös Suomen Yrittäjien vuoden 2024 yrittäjäbarometria.

Tarkastuslautakunta on kutsunut kuultavaksi seuraavat asiantuntijat elokuusta 2025 alkaen:

- Kunnanjohtaja Jarkko Salonen
- Hallinto- ja talousjohtaja Tuomas Rimpiläinen
- Kunnanhallituksen puheenjohtaja Atte Savelainen
- Tekninen johtaja Harri Hoffrén
- Hyvinvointijohtaja Irina Barkman
- Elinkeino- ja työllisyyspalveluiden kehittämisasiantuntija Emma Lehto
- Senioriohjaaja Virpi Järvenpää
- Tilintarkastaja Ulla-Maija Tuomela
- Kunnanvaltuuston puheenjohtaja Esa Lehtinen osallistui myös joihinkin kokouksiin.

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Tarkastuslautakunta on varmistanut, että kuntalain edellyttämät sidonnaisuusilmoitukset on tehty asianmukaisesti. Ilmoitukset on saatettu valtuuston tietoon ja pidetty julkisesti nähtävillä kunnan verkkosivuilla.

Tilintarkastaja ja tilintarkastus

Tilintarkastajana on toiminut Ulla-Maija Tuomela Tilintarkastusyhtiö BDO Auditor Oy:stä. Tilintarkastuskertomus tilikaudelta 2025 on annettu valtuustolle tiedoksi. Tilintarkastaja on esittänyt tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille.

3. Kuntastrategia ja sen tavoitteiden toteutuminen

Uuden kuntastrategian valmistelu

Kuntastrategia on kunnanvaltuuston tärkein ohjausväline, sillä sen kautta valtuusto määrittää kunnan pitkän aikavälin tavoitteet, kehittämisen suunnan ja keskeiset painopisteet. Strategia ohjaa talousarvion, investointien, palveluiden ja elinvoimapolitiikan valmistelua sekä toimii perustana koko kuntaorganisaation päätöksenteolle. Hyvin laadittu strategia auttaa valtuustoa tekemään johdonmukaisia päätöksiä myös muuttuvassa toimintaympäristössä ja varmistaa, että kunnan resurssit kohdistetaan valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Tarkastuslautakunta katsoo, että uuden kuntastrategian valmisteluprosessissa vuonna 2025 oli puutteita erityisesti ennakkoselvitysten laajuuden sekä valtuuston osallistumisen osalta. Strategisten linjausten määrittely edellyttää riittävää ja monipuolista ennakkovalmistelua. Strategiatyön tueksi tulisi laatia muun muassa toimintaympäristö- ja väestökehitysanalyysi, pitkän aikavälin talous- ja painelaskelmat, palvelurakenne- ja palveluverkkoselvitys, investointiohjelman strateginen arviointi, elinvoima- ja yritysvaikutusanalyysi, riskienhallinnan kokonaisarvio, henkilöstö- ja osaamisselvitys sekä hyvinvointi- ja osallisuusanalyysi. Lisäksi strategiaprozessissa olisi perusteltua hyödyntää vertailua verrokkikuntiin sekä arvioida aiemman strategian toteutumista. Arvioinnin perusteella kaikkia näitä selvityksiä ei laadittu eikä hyödynnetty strategiaprozessin aikana riittävän kattavasti.

Valtuutetut käsitelivät kuntastrategiaa valtuustoseminaarissa ja yhdessä iltakoulussa, eikä kumpaankaan osallistunut koko valtuusto. Lautakunnan arvion mukaan valtuutettujen muun muassa iltakouluissa esittämät näkemykset eivät käytännössä näkyneet strategian lopullisessa sisällössä. Strategian valmistelussa ulkopuolisen valmistelun rooli korostui tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan voimakkaasti ja valtuutettujen vaikutusmahdollisuudet strategian sisältöön jäivät siten rajallisiksi.

Tarkastuslautakunta katsoo, ettei strategian valmisteluprosessi tarjonnut valtuutetuille riittäviä taustatietoja, mahdollisuuksia strategisten linjausten perusteelliseen käsittelyyn ja yhteisen tahtotilan muodostamiseen. Lautakunta pitää tätä merkittävänä puutteena valtuuston strategisen ohjausroolin näkökulmasta, koska kuntastrategia muodostaa perustan koko valtuustokauden päätöksenteolle, talouden suunnittelulle ja kunnan pitkäjänteiselle kehittämiselle.

Kuntastrategia 2022–2025

Tarkastuslautakunta katsoo, että kuntastrategia 2022–2025 ei välittänyt strategisia linjauksia selkeästi. Dokumentti oli luonteeltaan pitkälti otsikkomainen, eikä avannut riittävästi strategisten valintojen sisältöä, perusteluja tai rajauksia. Ilman ennakkotietoa kunnan strategiasta sen kokonaisuuden ymmärtäminen jäi vaikeaksi. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota myös siihen, että kunnan merkittävät investoinnit, erityisesti kiinteistöihin kohdistuneet hankkeet, eivät perustuneet kuntastrategiassa esitettyihin linjauksiin. Strategiadokumentissa ei tunnistettu kiinteistökannan ja infran kuntoa tai uudistamistarpeita, vaikka käytännön päätöksenteossa investoinnit ovat olleet keskeisessä roolissa koko valtuustokauden ajan.

Lisäksi tarkastuslautakunta pitää merkittävänä puutteena mitattavien tavoitteiden vähäisyyttä. Strategiset mittarit olivat pääosin yleisluonteisia tai perustuvat laajoihin raportteihin, eikä niistä ole johdettu selkeitä, numeerisesti mitattavia tunnuslukuja. Tämän seurauksena tarkastuslautakunta ei pysty arvioimaan objektiivisesti strategian toteutumista ja vaikutuksia.

Kuntastrategia 2026–2030

Tarkastuslautakunta arvioi, että uusi kuntastrategia 2026–2030 vastaa joiltakin osin aiemmin havaittuihin puutteisiin. Strategia pyrkii korjaamaan erityisesti mittaroinnin puutteita. Uudessa strategiassa strategisille tavoitteille on määritelty konkreettisia ja numeerisia mittareita sekä tavoitetasoja. Tämä mahdollistaa jatkossa aiempaa paremmin strategian toteutumisen objektiivisen arvioinnin. Puutteena on se, että mittareille ei ole esitetty historiallista kehitystä, joten tavoitetasojen määrittely ja kunnianhimo jäävät epäselväksi.

Kuntastrategiassa väestön väheneminen ja muuttoliike on nostettu strategiseksi teemoiksi, ja niihin on liitetty toimenpiteitä ja tavoitteita. Samoin elinvoiman kehittäminen, työpaikkojen lisääminen ja kuntaimagon vahvistaminen on nostettu omiksi kokonaisuuksiksi. Sen sijaan kunnan tuottamia palveluja, kuten opetus-, varhaiskasvatus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, ei selkeästi nosteta esiin.

Strategiassa palvelurakennetta tarkastellaan pääosin kunnan vetovoiman näkökulmasta. Strategiasta puuttuu kuitenkin laajempi analyysi siitä, kuinka hyvin nykyinen palvelurakenne tukee kunnan pitovoimaa eli nykyisten asukkaiden arjessa viihtymistä, palveluiden saavutettavuutta ja pitkäaikaista sitoutumista kuntaan. Lautakunnan näkemyksen mukaan palvelurakennetta olisi ollut perusteltua tarkastella myös eri väestöryhmien, väestön ikääntymisen sekä kyläalueiden näkökulmasta. Lisäksi strategiassa jää vähälle huomiolle se, miten palveluiden sijoittuminen, saavutettavuus ja laatu vaikuttavat kuntalaisten kokemukseen kunnan toimivuudesta ja halukkuudesta asua kunnassa pitkällä aikavälillä.

Lisäksi strategiassa ei juurikaan arvioida palvelutarpeiden rakenteellista muutosta, palveluiden priorisointia tai sitä, miten kunnan palvelurakenne kestää pitkällä aikavälillä kasvavat investointi- ja ylläpitokustannukset sekä vähenevät tulot.

Rakennuskannan ja infran korjausvelkaa ei edelleenkään tunnisteta strategiseksi kehityskohteeksi, vaikka kunnassa on meneillään mittava kiinteistöinvestointiohjelma. Tarkastuslautakunta katsoo, että korjausvelan näkyvämpi käsittely osana strategiaa olisi tärkeää, jotta investointitarpeet, talouden suunnittelu ja omaisuuden hallinta muodostaisivat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ikäihmiset olisi voitu tunnistaa nykyistä vahvemmin myös aktiivisina hyvinvoinnin ja elinvoiman tuottajina kunnassa järjestötoiminnan, vapaaehtoistyön, paikallisten palveluiden käytön sekä verotulojen näkökulmasta.

Myös strategisten valintojen perustelut jäävät edelleen niukoiksi ja strategian viestinnällistä ymmärrettävyyttä kuntalaisten ja ulkopuolisten sidosryhmien näkökulmasta tulisi edelleen kehittää.

Tarkastuslautakunta myös korostaa, että strategian tulisi nykyistä selkeämmin kuvata paitsi tavoiteltavat suunnat myös rajaukset. Strategian uskottavuus edellyttää, että kunnassa tehdään tietoisia valintoja myös siitä, mitä ei tulla tekemään.

4. Kuntalaisten hyvinvointi

Hyvinvointikertomus 2021–2025 on laaja ja kuvaa hyvin väestö-, työllisyys-, talous- ja hyvinvointi-indikaattoreita. Tarkastuslautakunta katsoo, että hyvinvoinnin edistämiseksi on tehty paljon käytännön toimia. Tosin vaikuttavuuden arviointi jää osin kuvailevaksi: toimenpiteitä luetellaan runsaasti, mutta niiden yhteyttä indikaattorien muutoksiin, tavoitteiden toteutumiseen ja resurssien käyttöön ei aina arvioida systemaattisesti.

Liikuntaan ja harrastamiseen liittyvät toimet ovat konkreettisia. Lasten ja nuorten maksuttomat vuorot, harrastamisen malli, skeittialueen ja Haapakimolan liikuntaympäristöjen kehittäminen sekä ikäihmisten liikuntaryhmät ja senioriohjaajan työ vastaavat hyvin tunnistettuihin tarpeisiin. Iitissä väestöennuste on laskeva, työikäisen väestön osuus pienenee ja ikääntyneiden palvelutarpeet kasvavat, mikä muodostaa pitkän aikavälin riskin kunnan elinvoimalle, veropohjalle ja palvelujen järjestämiselle.

Hyvinvointikertomuksessa tunnistetaan väestön ikääntyminen, huoltosuhteen heikkeneminen ja palvelurakenteen muutostarpeet.

Yhdistys- ja vapaaehtoistoimintaan suunnatut resurssit tuottavat kunnalle merkittävää lisäarvoa ja täydentävät kunnan omaa palvelutuotantoa eri ikäryhmien hyvinvoinnin tukemisessa. Järjestöjen, yhdistysten ja vapaaehtoistoiminnan merkitys ennaltaehkäisevien ja yhteisöllisyyttä vahvistavien toimintojen tuottajana ulottuu käytännössä vauvasta vaariin. Tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan olisi perusteltua arvioida järjestöavustusten tasoa uudelleen, sillä kolmannen sektorin toiminnalla voidaan edistää kuntalaisten hyvinvointia kustannustehokkaasti ja ennaltaehkäisevästi.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista annetun lain muuttamisesta vuodelta 2022 olisi edellyttänyt, että Iitissä olisi laadittu suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Tällaista suunnitelmaa ei kuitenkaan ole laadittu.

Hyvinvointikertomuksen mukaan työttömien määrä on kääntynyt jyrkkään kasvuun ja pitkäaikaistyöttömien osuus on noin kolmasosa työttömistä. Nuorisotyöttömyyden kasvu edellyttää erityistä seurantaa. Lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on ristiriitaisia signaaleja, joihin tulisi tarttua välittömästi.

5. Yleisarvio kunnan toiminnasta ja taloudesta vuonna 2025

Talousarviossa 2025 esitettyjen tavoitteiden toteutuminen

Kuntalain mukaisesti tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen keskeisenä tehtävänä on raportoida valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Mikäli tavoitteita on muutettu kesken vuoden, muutosten tulisi perustua asianmukaisesti tehtyihin päätöksiin, kuten talousarvion muutoksiin. Tällaisia muutoksia ei ole selkeästi raportoitu vuodelta 2025.

Arvioinnin perusteella kunnan tavoitteenasettelu ja raportointi eivät muodosta johdonmukaista kokonaisuutta. Valtuuston hyväksymässä talousarviossa vuodelle 2025 asetettiin 66 tavoitetta, mutta tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa raportoitiin näiden lisäksi 56 muuta tavoitetta (strategiasta johdetut ja toimielimen hyväksymät tavoitteet), mikä lisäsi raportoitujen tavoitteiden kokonaismäärää 85 %.

Toimintakertomuksessa esitettyjä strategiasta johdettuja sekä toimielimen hyväksymiä tavoitteita ei ollut hyväksytty osana vuoden 2025 toimintasuunnitelmaa. Tarkastuslautakunnalle on jäänyt epäselväksi, milloin ja millä menettelyllä kyseiset tavoitteet on määritelty sekä missä toimielimessä ne on tosiasiallisesti hyväksytty.

Tavoitteiden lisääminen raportointivaiheessa ilman selkeää valtuustokäsittelyä heikentää tavoitteenasettelun läpinäkyvyyttä ja vaikeuttaa valtuuston ohjausroolin toteutumista. Lisäksi strategiasta johdettujen tavoitteiden yhteys varsinaiseen kuntastrategiaan jää epäselväksi.

Lisäksi havaittiin, että 11 valtuuston hyväksymää tavoitetta sekä neljä keskeiseksi määriteltyä toiminnallista tavoitetta jäivät kokonaan raportoimatta. Raportoinnin puutteellisuus korostuu erityisesti tilanteessa, jossa kahdeksassa valtuuston asettamassa tavoitteessa ei ole päästy tavoitteeseen ja kahdeksan tavoitteen kohdalla on kerrottu vain, että tavoite toteutunut, mutta ei annettu mitään konkreettisia todisteita, jolloin kokonaisarviota onnistumisesta on lähes mahdoton arvioida.

Raportointikäytännöissä havaittiin lisäksi merkittävää epäyhtenäisyyttä toimialojen välillä. Osa toimialoista raportoi ainoastaan valtuuston hyväksymien tavoitteiden toteutumisesta, kun taas osa sisällytti raportointiin myös strategiasta johdettuja sekä toimielimen määrittelemiä tavoitteita. Tarkastuslautakunnalle on jäänyt epäselväksi, perustuiko eroavaisuus pelkästään raportointikäytäntöihin vai siihen, että toimialoja on tosiasiallisesti ohjattu eri tavoin.

Tarkastuslautakunta katsoo, että laaja ja osin jälkikäteen muodostunut tavoitekokonaisuus vaikeuttaa merkittävästi arviointia siitä, miten valtuuston hyväksymät strategiset tavoitteet ovat toteutuneet käytännön toiminnassa. Tavoitteiden suuri määrä sekä niiden hajautuminen yksityiskohtaisiin toimenpiteisiin heikentävät samalla organisaation kykyä priorisoida valtuuston asettamia keskeisiä strategisia tavoitteita. Lautakunnan näkemyksen mukaan tämä vaikeuttaa valtuuston strategisen ohjauksen toteutumisen arviointia erityisesti tilanteissa, joissa merkittävä osa toiminnan ohjaavista tavoitteista muodostuu hallinnollisen valmistelun kautta ilman selkeää poliittista käsittelyä.

Talouden toteutuminen ja taloudellinen asema vuonna 2025

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2025 tilikauden 4,7 miljoonan euron tulos on poikkeuksellinen ja perustuu pääosin kaukolämpöyhtiön myynnistä syntyneeseen kertaluonteiseen myyntivoittoon. Kyse ei siten ole kunnan varsinaisen käyttötalouden rakenteellisesta vahvistumisesta, päinvastoin. Ilman myyntivoittoa tilikauden tulos olisi ollut noin 0,2 miljoonaa euroa alijäämäinen, ja myös vuoden 2026 talousarvio on alijäämäinen. Lisäksi kunnan talouden kehitystä voidaan arvioida Valtiovarainministeriön Kuntatalousohjelman syksyn 2025 painelaskelman perusteella, jonka mukaan vuoden 2026 tulos voisi heikentyä jopa noin miljoona euroa alijäämäiseksi.

(luvut 1 000 €)	TP2023	TP2024	TP2025	TA2026	VM paine- laskelma 2026
Toimintatuotot	3 420	4 060	4 317	4 103	
Toimintakulut	-19 887	-20 958	-22 221	-22 778	
Toimintakate	-16 467	-16 898	-17 904	-18 675	-19 329
Verotulot	15 513	15 301	15 160	15 950	15 983
Valtionosuudet	3 999	3 886	4 272	4 145	4 180
Rahoitusnetto	292	338	156	280	151
Vuosikate	3 337	2 627	1 684	1 700	985
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 535	-1 772	-1 898	-1 900	-1 999
Arvonalentumiset	-921		-943		
Satunnaiset erät		-858	5 884		
Tilikauden tulos	881	-3	4 727	-200	-1 014

Talouskehitykseen liittyy tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan merkittävää epävarmuutta. Toimintakate heikkenee vuosittain, mutta verotulot eivät ole kasvaneet ja valtionosuudet ovat pysyneet lähes ennallaan. Samalla talousarvion ja painelaskelman välillä on huomattava ero toimintakateen kehityksessä, mikä herättää kysymyksen siitä, kyetäänkö toimintakulujen kasvua hallitsemaan suunnitellulla tavalla.

Tarkastuslautakunta kiinnittää myös huomiota siihen, että kaukolämpötoiminta on aiemmin osaltaan tasapainottanut kunnan taloutta ja mahdollistanut esimerkiksi vesihuollon tappiollisen toiminnan tukemisen. Lisäksi kaukolämmön hinnoittelu on ollut kunnalle ja kuntakonsernille edullista, ja kunnan omat kiinteistöt ovat käyttäneet merkittävän osan tuotetusta lämmöstä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaukolämpöyhtiötä vastaava omaisuuserä tai kertaluonteista tulolähdettä ei ole enää käytettävissä tulevien taloudellisten haasteiden tasapainottamiseksi.

Kunnan verotulojen taso asukasta kohden on hieman verrokkikuntien keskiarvon yläpuolella, mutta jää jälkeen kunnista, joissa tulopohja tai elinkeinorakenne on vahvempi. Kunnallisveron tuotto asukasta kohden on keskitasoa, mikä viittaa työikäisen väestön määrän ja tulotason rajallisuuteen. Yhteisöveron suhteellisen matala taso asukasta kohden puolestaan osoittaa, että yritystoiminnan volyyymi ja tuloksentelekyky ovat kunnassa melko vaatimattomia.

Kiinteistöveron suhteellisen korkea osuus asukasta kohden kertoo siitä, että kunnan veropohja painottuu osittain kiinteistöihin. Tämä tukee kunnan taloutta lyhyellä aikavälillä, mutta ei korvaa työikäisen väestön ja yritystoiminnan merkitystä pitkän aikavälin taloudelliselle kestävyydelle. Tarkastuslautakunta katsoo, että

kunnan taloudellinen tilanne näyttäytyy rakenteellisesti haasteellisena, sillä verotuksen taso on jo keskitasoa tai osin korkeahko ilman, että tämä näkyisi erityisen vahvana verotulokertymänä.

Valtionosuuksien taso on vielä kohtuullinen, mutta niihin liittyy merkittävää epävarmuutta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että suunnitellut valtionosuusuudistukset olisivat vähentäneet kunnan valtionosuuksia huomattavasti, ja lähivuosina kuntatalouteen kohdistuvat valtionosuusmuutokset voivat lisätä painetta käyttötalouden sopeuttamiseen.

Tarkastuslautakunta toteaa myös, että vuosien 2026–2031 investointiohjelma on poikkeuksellisen suuri, noin 37 miljoonaa euroa. Vaikka vahva kassatilanne vähentää välitöntä lainanottotarvetta, investointiohjelman toteuttaminen nykyisellä tulo-rahoituksella johtaisi pitkällä aikavälillä velkamäärän merkittävään kasvuun. Lautakunta on tuonut saman riskin esiin jo vuoden 2023 arviointikertomuksessa. Lautakunta pitää tärkeänä myös olemassa olevan rakennuskannan peruskorjausvaihtoehtojen selvittämistä uudisrakentamisen rinnalla. Lisäksi vesihuollon korjausvelka edellyttää lautakunnan näkemyksen mukaan erillistä pitkän aikavälin investointiohjelmaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan hyvä taloudellinen tulos mahdollisesti merkittävän arvonalentumis-kirjauksen tekemisen. Nämä arvonalentumiset kohdistuvat rakennuksiin sekä kiinteisiin rakenteisiin ja laitteisiin. Tosin tilinpäätösasiakirjoista ei yksiselitteisesti ilmene niiden tarkempaa kohdetta ja syytä, eikä sitä kuka on tehnyt päätöksen kyseisistä arvonalentumisista.

Tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan tulee painottaa nykyistä voimakkaammin käyttötalouden tasapainottamista sekä arvioida kriittisesti investointien laajuutta ja ajoitusta.

Riskien tunnistaminen ja hallinta

Tarkastuslautakunta arvioi, että kunnan riskienhallinta täyttää pääosin perusvaatimukset ja on operatiivisella tasolla toimivaa. Talousarviossa riskit on jäsennetty selkeästi toiminnallisiin riskeihin, rahoitusriskeihin ja vahinkoriskeihin, ja keskeiset riskit sekä niiden hallintakeinot on pääosin tunnistettu asianmukaisesti. Erityisesti investointeihin, korkotason muutoksiin ja yksittäisiin tuloeriin liittyviä riskejä on arvioitu konkreettisesti.

Vertailussa muihin samankokoisiin kuntiin tarkastuslautakunta kuitenkin toteaa, että litin riskienhallinta painottuu nykytilanteen operatiivisiin riskeihin, kun taas strategisten riskien tarkastelu jää vähäisemmäksi. Talousarviosta puuttuu kokonaisvaltaisempi arvio pitkän aikavälin strategisista riskeistä, kuten väestökehityksen, palvelutarpeiden muutosten, tulopohjan epävarmuuksien ja kuntatalouden rakenteellisen tasapainon vaikutuksista. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota lisäksi siihen, että investointien kokonaisvaikutuksia, kassavirran ja maksuvalmiuden riskejä sekä toimintaympäristön muutosten vaikutuksia kunnan talouteen ei ole arvioitu riittävän laajasti. Lautakunta suosittaa, että riskienhallintaa kehitetään nykyistä strategisempaan ja kokonaisvaltaisempaan suuntaan sekä vahvistetaan riskien kytkentää talouden suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Valtuustoaloitteet

Valtuustoaloite perustuu Kuntalakiin sekä kunnan omaan hallintosääntöön. Vuonna 2018 julkaistun Kuntaliiton kyselyn mukaan kunnissa tehtiin keskimäärin noin 14 valtuustoaloitetta kuntaa kohden vuodessa. Määrät kuitenkin vaihtelivat suuresti kuntakoon mukaan ja sen perusteella Iitin kokoisessa kunnassa tyypillinen määrä olisi noin 5–15 valtuustoaloitetta vuodessa riippuen valtuuston aktiivisuudesta ja poliittisesta tilanteesta.

Valtuustoaloitteiden tarkastelu osoittaa, että aloitetoiminta on ollut Iitissä aktiivista vuonna 2025. Aloitteita on tehty useista kunnan palveluihin, hallintoon ja strategisiin investointeihin liittyvistä teemoista, mikä kuvastaa valtuutettujen pyrkimystä osallistua kunnan toiminnan kehittämiseen ja ohjaukseen myös varsinaisen päätöksenteon ulkopuolella. Aloitteiden perusteella korostuvat erityisesti koulukeskushankkeeseen, hallinnon kehittämiseen, hyvinvointipalveluihin sekä kuntalaisten arjen palveluihin liittyvät kysymykset.

Tarkastelujaksolla valtuustoaloitteita on tehty yhteensä 14 kappaletta, joista kuusi on ehditty käsitellä loppuun tarkasteluhetkeen mennessä. Aloitteista 57 prosenttia oli edelleen vireillä. Kaikista tehdyistä aloitteista noin 7 prosenttia johti aloitteen mukaiseen ratkaisuun, 29 prosenttia johti osittaisiin toimenpiteisiin tai huomiointiin valmistelussa ja 7 prosenttia hylättiin. Kun tarkastellaan vain loppuun käsiteltyjä aloitteita, noin 17 prosenttia toteutui aloitteen mukaisesti, 67 prosenttia johti osittaisiin toimenpiteisiin tai asian huomioimiseen valmistelussa ja 17 prosenttia hylättiin. Tarkastelun perusteella vain harva aloite on toteutunut täysin alkuperäisessä muodossaan. Tämä toki vastaa kunnallishallinnossa yleistä käytäntöä, jossa valtuustoaloitteet toimivat ennen kaikkea valmistelua ohjaavana ja keskustelua herättävänä välineenä.

Arvioinnissa kiinnittyy kuitenkin huomiota aloitteiden pitkäköihin käsittelyaikoihin. Osa aloitteista on ollut vireillä jo yli vuoden ilman loppuun saatettua käsittelyä. Lisäksi osa valtuustokauden loppupuolella tehdyistä aloitteista raukesi hallintosäännön mukaisesti valtuustokauden päättyessä, minkä seurauksena samoista aiheista jouduttiin tekemään uusia aloitteita uudella valtuustokaudella. Menettely heikentää aloitteiden käsittelyn jatkuvuutta sekä valmistelun tehokkuutta ja voi lisätä päällekkäistä työtä.

Tarkastuslautakunta katsoo, että valtuustoaloitteet muodostavat tärkeän osan valtuuston ohjaus- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tämän vuoksi aloitteiden käsittelyprosessin selkeyteen, käsittelyaikojen kohtuullisuuteen sekä siihen, että aloitteiden vaikutukset valmisteluun dokumentoidaan riittävän näkyvästi, tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

Henkilöstövoimavarat

Henkilöstökertomus 2025 antaa selkeän ja rakenteellisesti hyvän kokonaiskuvan henkilöstövoimavaroista, niiden kehityksestä sekä työhyvinvoinnista. Tämän lisäksi tarkastuslautakunta on arvioinut työhyvinvointikyselyn 2025 tuloksia.

Iitin kunnan henkilöstötilanne on tällä hetkellä vielä vakaa, mutta henkilöstökertomus ja työhyvinvointikysely osoittavat useita rakenteellisia ongelmia ja tulevaisuuden riskejä, joihin ei ole kaikilta osin varauduttu riittävän suunnitelmallisesti.

Vaikka henkilöstömäärä ja henkilöstökustannukset ovat pysyneet hallinnassa ja vakinaisen henkilöstön osuus on korkea, henkilöstörakenteeseen liittyy merkittäviä pitkän aikavälin riskejä. Henkilöstön keski-ikä on korkea ja yli viidennes vakituisesta henkilöstöstä eläköityy seuraavan viiden vuoden aikana.

Tarkastuslautakunta katsoo, että henkilöstökertomuksessa tunnistetaan eläköitymisen aiheuttama riski, mutta konkreettiset toimenpiteet osaamisen siirtämiseksi, rekrytoinnin vahvistamiseksi ja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi jäävät vielä yleiselle tasolle.

Työhyvinvointikyselyn tulokset ovat kokonaisuutena parantuneet, mutta tarkempi tarkastelu osoittaa, että kehitys ei ole kaikilta osin niin myönteistä kuin keskiarvot antavat ymmärtää. Työntekijät kokevat työnsä merkitykselliseksi ja työyhteisöissä on vahvaa keskinäistä tukea, mutta samanaikaisesti kyselyssä korostuvat kiire, kasvava työmäärä, resurssipula sekä epäselvät vastuut ja toimintatavat. Useissa vastauksissa nousee esiin kokemus siitä, että työn hallinta on heikentynyt ja että työntekijät joutuvat kantamaan aiempaa enemmän vastuuta ilman riittävää tukea.

Eriyisen huolestuttavana tarkastuslautakunta pitää sairauspoissaolojen kasvua sekä mielenterveyteen liittyvien poissaolojen määrää. Lisäksi työterveyskulujen kasvu on ollut voimakasta viime vuosina. Pitkien sairauspoissaolojen lisääntyminen viittaa siihen, että työkuormitukseen ja työkyvyn tukemiseen liittyvät ongelmat ovat osin rakenteellisia eivätkä yksittäisiä tapauksia. Samalla lähes puolet henkilöstöstä ei edelleenkään tiedä organisaation toimintatapaa tilanteissa, joissa työkyky on heikentymässä. Tämä herättää kysymyksen siitä, kuinka hyvin työkyvyn tuen mallit ovat käytännössä jalkautuneet organisaatioon.

Työhyvinvointikysely osoittaa myös, että johtamisen laatu vaihtelee merkittävästi yksiköittäin. Vaikka osa esihenkilöistä saa erittäin hyvää palautetta, avoimissa vastauksissa korostuvat edelleen palautteen puute, epätasainen kohtelu, ristiriitojen käsittelemättömyys sekä epäselvät toimintatavat. Myös organisaation johdon avoimuus ja tiedonkulku arvioidaan varsin kriittisesti. Tarkastuslautakunta katsoo, että johtamisen kehittämässä on käynnistetty oikeansuuntaisia toimia, mutta niiden vaikutukset eivät vielä näy riittävän tasaisesti koko organisaatiossa.

Huomiota kiinnittää myös se, että henkilöstötavoitteiden toteutuminen jäi osittain puutteelliseksi. Esimerkiksi oppisopimuskoulutuksen hyödyntämistä koskeva tavoite ei toteutunut lainkaan, vaikka samaan aikaan organisaatiossa tunnistetaan rekrytointi- ja osaajapula. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tämä viittaa siihen, että henkilöstön pitkäjänteinen osaamisen kehittäminen ja ennakoiva henkilöstösuunnittelu eivät vielä ole riittävän vahvasti osa strategista johtamista.

Vaikka 86 prosenttia henkilöstöstä suosittelisi kuntaa työnantajana, työhyvinvointikyselyn avoimet vastaukset osoittavat, että organisaatiossa on edelleen epäluottamusta, kuormitusta ja kokemuksia riittämättömästä tuesta.

Tarkastuslautakunta katsoo, että positiivisista kokonaisindikaattoreista huolimatta organisaation tulee suhtautua vakavasti erityisesti työkuormituksen kasvuun, johtamisen epätasaisuuteen, sairauspoissaolojen kehitykseen sekä tulevaan eläköitymiseen. Mikäli näihin tekijöihin ei reagoida ajoissa, riskinä on henkilöstön kuormituksen lisääntyminen, rekrytointivaikeuksien syveneminen sekä palvelutuotannon laadun heikkeneminen tulevina vuosina.

Markkinointi ja tiedotustoiminta

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan markkinointi ja viestintä ovat kehittyneet aiempaa systemaattisemmaksi ja monikanavaisemmaksi. Verkkoviestinnän, sosiaalisen median näkyvyyden ja mediaosumien määrä on kasvanut selvästi, ja matkailu- sekä tapahtumamarkkinointi ovat lisänneet kunnan näkyvyyttä ja aluetaloudellisia vaikutuksia.

Lautakunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että markkinoinnin kokonaisvaikuttavuuden arviointi jää puutteelliseksi. Vaikka raportissa esitetään runsaasti tietoa näkyvyydestä, näyttökerroista ja tavoittavuudesta, niiden yhteys kunnan strategiaan tavoitteisiin, kuten muuttovoittoon, elinvoimaan ja yritystoiminnan kasvuun, jää epäselväksi. Mittarointi painottuu näkyvyyteen eikä konkreettisiin vaikutuksiin. Osa maakunnallisista kampanjoista ohjasi näkyvyyttä enemmän Lahteen kuin Littiin, nuorten ikäryhmien tavoittaminen jäi heikoksi ja negatiivisten mediaosumien määrä kasvoi merkittävästi.

Lautakunnan näkemyksen mukaan markkinoinnin kehittämisessä tulisi jatkossa painottaa nykyistä enemmän vaikuttavuuden mittaamista, strategisten tavoitteiden tukemista sekä kohdennetumpaa ja kunnalle suuremmin hyödyllistä viestintää.

Kunnan elinvoiman kehittyminen

Litin elinvoiman kehitystä leimaa kaksijakoinen tilanne - kunnassa on toteutettu joitakin kehittämistoimia ja käynnistetty merkittäviä rakennusinvestointeja, mutta samalla väestökehitys, työllisyyden heikkeneminen sekä veropohjan rakenteelliset haasteet heikentävät kunnan pitkän aikavälin elinvoiman edellytyksiä. Uudessa kuntastrategiassa elinvoiman kehittäminen, työpaikkojen lisääminen ja kuntaimagon vahvistaminen on nostettu aiempaa näkyvämmiin strategisiksi tavoitteiksi.

Yhteisöveron suhteellisen matala taso asukasta kohden osoittaa, että yritystoiminnan volyyymi ja tuloksentelekyky ovat kunnassa melko vaatimattomia ja niiden vahvistaminen edellyttää pitkäjänteisiä kehittämistoimia. Toimintakertomuksen mukaan litin elinkeinopalvelut keskittyivät tilikauden 2025 aikana hallikiinteistöjen myynnin selvittämiseen, litin Yrittäjätalo -hankkeen valmisteluun sekä uusien yritysalueiden kaavoituksen edistämiseen yhteistyössä yrittäjäjärjestöjen ja Ladec sijoittumispalvelujen kanssa. Lisäksi tavoitteena oli yritystonttialueiden markkinoinnin tehostaminen sekä matkailuelinkeinoin ja kunnan brändiin liittyvän kehittämishankkeen käynnistäminen.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan elinvoimatoimenpiteiden tavoitteet eivät olleet erityisen kunnianhimoisia, ja osittain siksikin niiden konkreettiset vaikutukset jäivät tilikaudella vielä melko vähäisiksi. Matkailuun ja kunnan näkyvyyteen liittyvä kehittämistyö näyttää edenneen tavoitteiden mukaisesti ja voi parhaimmillaan tukea litin elinvoiman kehittymistä, mikäli yrittäjäjyhteisö kykenee hyödyntämään sen tarjoamia mahdollisuuksia.

VT12:n liikennejärjestelyihin liittyy sekä merkittäviä mahdollisuuksia että riskejä. Saavutettavuuden paraneminen voi lisätä asumisen, yritystoiminnan ja matkailun houkuttelevuutta, mutta samalla liikennevirtojen siirtyminen pois kuntakeskuksesta voi entisestään heikentää keskustan palveluiden asiakaspohjaa ja paikallisten yritysten toimintaedellytyksiä.

Tarkastuslautakunta arvioi, että VT12:n liittymäalueiden kaavoituksen, uusien yritysalueiden käyttöönoton sekä kuntakeskuksen vetovoiman vahvistamisen merkitys korostuu tulevina vuosina kunnan elinvoimapolitiikassa. Lautakunta pitää perusteltuna, että liittymäalueiden kaavoitus valmistuu selvästi ennen uuden tieyhteyden käyttöönottoa, jotta kunta kykenee hyödyntämään liikennejärjestelyn tuomat elinvoimamahdollisuudet täysimääräisesti. Samalla kuntakeskuksen elinvoiman ja kaupallisen vetovoiman kehittämiseen tulisi kiinnittää nykyistä vahvempaa huomiota.

Tarkastuslautakunta on arvioinnissaan hyödyntänyt myös Suomen Yrittäjien vuoden 2024 yrittäjäbarometria, joka antaa näkökulmaa yritysten kokemuksiin kunnan elinkeinopolitiikasta, päätöksenteosta ja yritysilmapiiristä. Tulosten perusteella litin yritysilmapiiri näyttäytyy kokonaisuutena kohtalaisena, mutta kehityksessä on nähtävissä sekä myönteisiä vahvuuksia että selkeitä kehittämiskohteita.

Pienten kuntien vertailussa liitti sijoittui kokonaisrankingissa sijalle 70/166. Yrittäjien suosittelemuutta kuvaava NPS-luku (Net Promoter Score) oli litissä -10, mikä tarkoittaa, että kriittisiä vastaajia oli enemmän kuin kuntaa aktiivisesti suosittelevia yrittäjiä. Tulos ei ole poikkeuksellisen heikko verrattuna muihin kuntiin, mutta sitä ei myöskään voida pitää hyvänä. Barometrin perusteella litin vahvuuksiksi nousivat erityisesti lupa-asioden sujuvuus, tietoliikenneyhteydet sekä yritysten ja kunnan välinen vuoropuhelu hankinnoissa. Kehittämiskohteina yrittäjät nostivat esiin erityisesti yritysten yhteydenpidon, liikenneyhteydet sekä päätöksenteon yritysälähtöisyyden. Lisäksi osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen sai keskimääräistä heikomman arvion.

Tarkastuslautakunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vuoden 2025 talousarviossa yrittäjäbarometrissa esiin nousseita kehittämiskohteita ei ole tunnistettu tai nostettu näkyvästi esille eikä niistä ole raportoitu toimintakertomuksessa. Erityisesti yritysten yhteydenpitoon, yritysvaikutusten huomioimiseen päätöksenteossa sekä työvoiman saatavuuteen liittyvät haasteet jäävät asiakirjoissa vähälle huomiolle, vaikka yrittäjäbarometrin perusteella ne muodostavat keskeisiä kehittämistarpeita. Tarkastuslautakunta toteaa kuitenkin, että henkilöhaastattelujen perusteella kunnassa on tunnistettu osa näistä haasteista ja esimerkiksi yrityksiin kohdistuvaa yhteydenpitoa on kehitetty ja lisätty yhdessä Lahden Seudun Kehitys Ladec:in kanssa.

Kokonaisuutena tarkastellen tarkastuslautakunta arvioi, että litin elinvoiman kehitys on edelleen rakenteellisesti haasteellista, eikä nykyinen väestö- ja elinkeinokehitys tue vahvaa pitkän aikavälin veto- ja pitovoimaa. Erityisesti yritysvaikutusten arviointia, yritysten osallistamista päätöksentekoon, työvoiman saatavuuden parantamista sekä yritysten kasvuedellytysten vahvistamista tulisi kehittää edelleen. Samalla tulokset osoittavat, että kunnassa on myös useita toimivia rakenteita ja vahvuuksia, joiden varaan elinkeinopolitiikan kehittämistä voidaan rakentaa.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että jatkossa talousarviossa sekä tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa tuodaan nykyistä selkeämmin esiin tunnistetut kehittämiskohteet sekä niiden perusteella käynnistetyt konkreettiset toimenpiteet. Lautakunta katsoo, että kunnan tulee jatkossa painottaa nykyistä vahvemmin työikäisen väestön määrän kasvua, yritystoiminnan edellytysten vahvistamista ja elinkeinorakenteen monipuolistamista.

6. Erityistarkastelussa yhteiskouluhankkeen johtaminen

---

litin kunnassa on vuodesta 2022 lähtien ollut käynnissä poikkeuksellisen laaja rakennusinvestointiohjelma, jonka kokonaisarvo on yli 30 miljoonaa euroa. Yhteiskouluhanke muodostaa investointiohjelman merkittävimmän yksittäisen kokonaisuuden. Tarkastuslautakunta on arvioinnissaan tarkastellut erityisesti hankkeen strategista ohjausta, päätöksenteon tietoperustaa sekä pitkän aikavälin taloudellisten vaikutusten arviointia.

Arvioinnin perusteella hankkeen valmisteluun ja päätöksentekoon on liittynyt tulkinnanvaraisuutta siitä, mitä eri vaiheissa on tosiasiallisesti päätetty ja millä tarkkuudella valtuusto on ottanut kantaa hankkeen etenemiseen. Tarkastuslautakunta katsoo, että näin merkittävässä investointihankkeissa päätösten, tavoitteiden ja toimielinten linjausten selkeys korostuu hyvän hallinnon, strategisen ohjauksen ja päätöksenteon läpinäkyvyyden näkökulmasta.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että yhteiskouluhankkeen valmistelu on perustunut osaksi valtuuston hyväksymään "litin kunnan tilaratkaisut" -selvitykseen ja siihen liittyneeseen investointiohjelmaan. Päätösten kirjauksista ei kuitenkaan kaikilta osin ilmene yksiselitteisesti, missä laajuudessa valtuusto otti kantaa yksittäisten investointihankkeiden toteuttamiseen. Lautakunta pitää tärkeänä, että merkittävien investointien osalta päätösten sisältö, tavoitteet ja vaikutukset kirjataan jatkossa mahdollisimman selkeästi.

Arvioinnin perusteella yhteiskouluhankkeen tavoitteet, vaihtoehdot ja pitkän aikavälin vaikutukset ovat tarkentuneet tai muuttuneet valmistelun aikana useaan otteeseen. Lautakunta katsoo, että laajoissa investointihankkeissa olisi tärkeää määritellä jo valmistelun alkuvaiheessa riittävän selkeät tavoitteet, vaihtoehtotarkastelut sekä hankkeen taloudelliset reunaehdot. Tämä tukisi päätöksenteon johdonmukaisuutta sekä vähentäisi valmistelun aikana tapahtuvien muutosten vaikutuksia aikatauluihin ja kustannuksiin.

Tarkastuslautakunta kiinnittää erityistä huomiota investointiohjelman pitkän aikavälin taloudellisten vaikutusten arviointiin. Arvioinnin perusteella investointien vaikutuksia käyttötalouteen, poistotasoon, lainanhoitokykyyn ja tulevaan taloudelliseen liikkumavaraan ei ole tarkasteltu kokonaisuutena riittävän kattavasti. Lautakunta pitää tärkeänä, että merkittävien investointien yhteydessä laaditaan jatkossa useita vaihtoehtoisia talous- ja herkkyyyslaskelmia, joissa huomioidaan myös väestökehityksen, korkotason ja valtionosuuksien muutosten vaikutukset sekä hankkeeseen kohdistuvat riskit.

Lisäksi tarkastuslautakunta toteaa, että hankkeen valmistelussa on noussut esiin maaperään, kaavoitukseen ja rakentamisen toteutusedellytyksiin liittyviä epävarmuustekijöitä. Lautakunta katsoo, että tällaisissa tilanteissa valtuustolle tulisi esittää riittävän kattavat vaikutusarviot ja riskiselvitykset ennen keskeisiä jatkolinjauksia.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä myös sitä, että tilanteissa, joissa päätöksenteossa päädytään asiantuntijavalmistelusta poikkeaviin ratkaisuihin, päätösten perustelut ja vaikutukset dokumentoidaan mahdollisimman selkeästi. Tämä vahvistaa päätöksenteon läpinäkyvyyttä sekä tukee kokonaisarviointia kunnan pitkän aikavälin edun näkökulmasta.

Tarkastuslautakunta teki vuonna 2025 kuntalain 121 §:n mukaisen selvityksen kunnanvaltuustolle investointiohjelman vaikutuksista kunnan talouden kantokykyyn. Lautakunta toteaa, että kunnanhallituksen

vastauksessa tuotiin esiin tarkennuksia hankkeen kustannuksista, vaihtoehtoista ja vaikutuksista. Vastauksessa ei kuitenkaan kaikilta osin arvioida investoinnin pitkän aikavälin vaikutuksia käyttötalouteen eikä esitetä yksityiskohtaisia herkkyysslaskelmia eri talouskehityksen vaihtoehtoista.

Tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan tulee jatkossa vahvistaa erityisesti suurten investointihankkeiden strategista ohjausta, vaikutusarviointia sekä pitkän aikavälin taloussuunnittelua, jotta valtuustolla on käytössään riittävä tietopohja päätöksenteon tueksi.

7. Arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta ja arviointi sen johdosta tehdyistä toimenpiteistä

Tarkastuslautakunnan aiemmissa arviointikertomuksissa esiin nostamat havainnot kuntastrategiasta, taloussuunnitteluprosessista, tavoitteiden asetannasta sekä raportoinnin puutteista eivät ole olennaisilta osin näkyneet vuosien 2025 ja 2026 talousarvion tai toimintakertomuksen kehittämisessä. Vaikka talousarvion sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rakenne noudattaa pääosin yleisiä ohjeita, sisällölliset puutteet ovat edelleen pitkälti samoja kuin aikaisempina vuosina. Tällaisia ovat muun muassa toimintakertomuksessa olevien valtuuston hyväksymien tavoitteiden epäselvä kytkeä kuntastrategiaan, valtuuston käsittelemättömät strategiasta johdetut tavoitteet sekä investointien toteutumisvertailun puutteet valtuuston hyväksymällä sitovuustasolla.

Lautakunta toteaa, että kunnanhallituksen vastauksissa arviointikertomuksen esille nostamiin ydinkysymyksiin ei useinkaan oteta suoraan kantaa, vaan vastaukset painottuvat niihin liittyvien menettelytapojen, taustojen ja yksityiskohtien käsittelyyn, tai arviointihavaintojen perustelujen ja tietolähteiden kyseenalaistamiseen ja vastaus esitettyyn kysymykseen jää siten saamatta.

Tarkastuslautakunta korostaa lautakunnan tiedonsaantioikeutta sekä sitä, että vastuu arvioinnin kannalta riittävän tiedon tuottamisesta kuuluu ensisijaisesti valmistelusta vastaaville viranhaltijoille ja kunnanhallitukselle. Esimerkiksi koulutus- ja varhaiskasvatuspalvelut muodostavat yli puolet kunnan käyttötalouden toimintakuluista, mutta vuoden 2024 toimintakertomuksessa ei esitetty lautakunnan arviointitehtävän kannalta riittäviä tietoja kyseisestä kokonaisuudesta. Lautakunta katsoo, että tilanteissa, joissa olennaista arviointitietoa ei ole sisällytetty toimintakertomukseen tai muutoin saatettu lautakunnan käyttöön, sillä on oikeus ja velvollisuus hankkia arviointinsa tueksi tarpeelliset tiedot myös muista luotettavista lähteistä.

Tarkastuslautakunnan vuoden 2024 arviointikertomuksessa tunnistettiin investointiohjelmaan liittyvät merkittävät rahoitusriskit. Silloisen arvion mukaan vuosien 2023–2030 investointiohjelma olisi edellyttänyt huomattavaa lainanottoa, kassavarojen käyttöä sekä omaisuuden myyntiä. Tarkastuslautakunta toi jo tuolloin esiin, että investointien toteuttaminen johtaisi käytännössä joko lisälainanottoon, kassavarojen ehtymiseen tai veronkorotuspaineisiin.

8. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tarkastuslautakunnan kokonaisarvion mukaan Iitin kunnan toiminnassa vuonna 2025 oli sekä myönteistä kehitystä että merkittäviä rakenteellisia haasteita. Kunnan talous näyttäytyi tilinpäätöksen perusteella vahvana, mutta vuoden 2025 ylijäämäinen tulos perustui kertaluonteiseen kaukolämpöyhtiön myyntivoittoon. Ilman tätä erää kunnan tulos olisi ollut alijäämäinen. Tämä osoittaa, että kunnan käyttötalouden rakenteellinen tasapaino ei ole vahvistunut.

Kunnan keskeiseksi haasteeksi nousee strategisen ohjauksen, talouden suunnittelun ja päätöksenteon tietopohjan välinen puutteellinen yhteys. Kuntastrategia 2026–2030 korjaa osin aiemman strategian puutteita erityisesti mittaroinnin osalta, vaikka mittareiden tavoitetasojen perusteet, strategisten valintojen perustelut, palvelurakenteen pitkäjänteinen tarkastelu sekä rakennuskannan korjausvelan huomioiminen jäävät edelleen riittämättömälle tasolle. Tarkastuslautakunta katsoo, että uuden kuntastrategian valmisteluprosessissa vuonna 2025 oli puutteita erityisesti ennakkoselvitysten laajuuden sekä valtuuston osallistumisen osalta.

Tarkastuslautakunta pitää ongelmallisena, että vuoden 2025 tavoitteenasettelu ja raportointi eivät muodostaneet johdonmukaista kokonaisuutta. Valtuuston hyväksymien tavoitteiden lisäksi toimintakertomuksessa raportoitiin runsaasti tavoitteita, joiden hyväksymismenettely jäi epäselväksi ja osa valtuuston hyväksymistä tavoitteista jäi raportoimatta. Tämä heikentää valtuuston ohjausroolia ja vaikeuttaa luotettavaa arviointia siitä, miten kunnan strategiset tavoitteet ovat toteutuneet käytännön toiminnassa.

Kunnan verotulopohja on kohtuullinen, mutta rakenteellisesti haasteellinen. Kunnallisveron tuotto asukasta kohden on keskitasoa ja yhteisöveron suhteellisen matala taso asukasta kohden viittaa yritystoiminnan rajalliseen volyyymiin. Valtionosuuksiin liittyvä epävarmuus lisää painetta käyttötalouden sopeuttamiseen tulevana vuosina. Tarkastuslautakunta pitää merkittävänä puutteena sitä, että kunnassa ei ole esitetty realistisia pitkän aikavälin suunnitelmia tilanteeseen, jossa väestökehitys, verotulot ja/tai valtionosuudet heikkenevät.

Tarkastuslautakunta pitää kunnan investointiohjelmaa poikkeuksellisen suurena suhteessa kunnan taloudelliseen kantokykyyn ja pitää ongelmallisena, ettei rakennuskannan korjausvelkaa ole huomioitu kuntastrategiassa. Lautakunnalle on jäänyt epäselväksi, miten kunta kykenee rahoittamaan mittavan investointiohjelmansa ilman merkittäviä vaikutuksia palvelutasoon, velkamäärään tai verotukseen. Lautakunnan näkemyksen mukaan kunnanhallituksen antama vastaus yhteiskouluinvestoinnin taloudellisista vaikutuksista ei riittävästi avaa, miten investoinnin noin miljoonan euron vuotuinen lisärasitus aiotaan käytännössä kattaa. Kunnanvaltuustolla tulee olla käytössään realistiset ja vaihtoehtoisia kehityskulkuja sisältävät laskelmat ennen kuin se tekee päätöksiä, joilla on vaikutuksia kunnan talouteen vuosikymmeniksi eteenpäin.

Yhteiskouluhankkeen päätöksenteossa ja valmistelussa on ilmennyt epäselvyyksiä, jotka koskevat valtuuston tahtotilan tulkintaa, päätösten kirjaamista, vaihtoehtojen arviointia, taloudellisia vaikutuslaskelmia sekä valtuutetuille annettujen tietojen riittävyttä. Näin merkittävässä hankkeessa päätöksenteon olisi tullut perustua selkeämpään tavoiteasetantaan, kattavampiin pitkän aikavälin talouslaskelmiin ja avoimempaan riskien arviointiin.

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi on tehty paljon konkreettisia toimia, erityisesti liikunnan, harrastamisen ja ikäihmisten palveluiden osalta. Vaikuttavuuden arviointi jää kuitenkin osin kuvailevaksi. Erityistä huomiota tulee kiinnittää väestön ikääntymiseen, työttömyyden kasvuun, nuorisotyöttömyyteen sekä ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman puuttumiseen.

Ikäihmiset tulisi jatkossa nähdä myös entistä vahvemmin palveluntuottamisen resursseina järjestöissä ja vapaaehtoistoiminnassa, yksityisten palvelujen merkittävänä kuluttajana ja veronmaksajina.

Kunnan tulisi tunnistaa ja vahvistaa järjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan merkitys osana kunnan hyvinvointityötä, sillä ne tukevat kustannustehokkaasti erityisesti ennaltaehkäiseviä ja yhteisöllisyyttä vahvistavia toimintoja. Samalla ne voivat vähentää painetta kunnan oman palvelutuotannon kasvattamiseen sekä vahvistaa strategiassakin korostettua yhteisöllisyyttä kylissä ja järjestöissä.

Henkilöstötilanne kunnassa on tällä hetkellä kokonaisuutena vakaa, mutta siihen liittyy merkittäviä pitkän aikavälin riskejä. Henkilöstön ikääntyminen, eläköityminen, sairauspoissaolojen kasvu, työkuormituksen lisääntyminen ja johtamisen epätasaisuus edellyttävät suunnitelmallisia toimenpiteitä. Tarkastuslautakunta katsoo, että henkilöstön saatavuus, osaamisen siirtäminen ja työkyvyn tukeminen tulee nostaa nykyistä vahvemmin osaksi kunnan strategista johtamista.

litin elinvoiman kehitystä heikentävät edelleen väestökehitys, työllisyyden heikkeneminen ja yhteisöveron matala taso, eikä elinvoimatoimenpiteiden vaikutuksia ollut tilikaudella vielä merkittävästi nähtävissä. Matkailuun ja kunnan näkyvyyteen liittyvä kehittämistyö näyttäytyy kuitenkin edenneen tavoitteiden mukaisesti, ja VT12:n liikennejärjestelyjen hyödyntäminen edellyttää liittymäalueiden ripeää kaavoittamista sekä kuntakeskuksen vetovoiman vahvistamista.

Yrittäjäbarometrin perusteella kehittämistarpeita on erityisesti yritysten yhteydenpidossa, päätöksenteon yrityslähtöisyydessä ja osaavan työvoiman saatavuudessa. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, ettei näitä kehittämiskohteita ole talousarviossa ja toimintakertomuksessa tunnistettu tai käsitelty riittävän näkyvästi.

Tarkastuslautakunta korostaa, että kunnan tulee jatkossa vahvistaa päätöksenteon tietopohjaa, parantaa tavoitteiden ja mittareiden johdonmukaisuutta, kehittää riskienhallintaa strategisempaan suuntaan sekä varmistaa, että arviointikertomuksissa toistuvasti esiin nostetut havainnot johtavat konkreettisiin korjaaviin toimenpiteisiin. Arviointikertomuksen tarkoituksena ei ole pelkästään todeta puutteita, vaan tukea kunnan toiminnan, talouden ja päätöksenteon pitkäjänteistä kehittämistä.

Kokonaisuutena tarkastuslautakunta arvioi, että yksi litin kunnan toiminnan keskeisistä kehittämistarpeista liittyy valtuuston strategisen ohjauksen vahvistamiseen. Valtuuston tulee paneutua entistä tarkemmin strategiaan valintoihin ja niistä johdettuihin vuotuisiin tavoitteisiin sekä arvioida päätöksensä vaikutuksia pitkäjänteisesti, erityisesti tilanteessa, jossa kunnan väestökehitys, tulopohja, palvelutarpeet ja investointipaineet muodostavat merkittäviä taloudellisia riskejä.

9. Kysymyksiä kunnanhallitukselle

Tarkastuslautakunta katsoo, että arviointikertomuksessa esiin nousseet havainnot edellyttävät kunnanhallitukselta konkreettisia toimenpiteitä sekä tarkempaa selvitystä seuraavista kokonaisuuksista:

Strateginen johtaminen ja raportointi:

1. Miten kunnanhallitus aikoo varmistaa, että kuntastrategia ja strategiset tavoitteet, vuotuinen talousarvio ja taloussuunnitelma, kunnan palvelurakenteen kehittäminen ja niihin liittyvät investoinnit muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden?
2. Miten kunnanhallitus varmistaa, että tilinpäätös- ja toimintakertomusraportoinnissa, raportoitavat tavoitteet perustuvat valtuuston hyväksymiin strategiaan ja operatiivisiin tavoitteisiin ja että niiden toteutuminen voidaan arvioida?
3. Miten kunnanhallitus varmistaa, että toimintaympäristön muuttuessa kuntastrategiaa päivitetään tiiviissä yhteistyössä valtuuston kanssa?
4. Miten kunnanhallitus aikoo kehittää riskienhallintaa siten, että siinä huomioidaan nykyistä paremmin pitkän aikavälin strategiset riskit, kuten väestökehitys, palvelutarpeiden muutokset, investointien vaikutukset ja kuntatalouden rakenteellinen tasapaino?
5. Miten kunnanhallitus takaa valtuustoaloitteiden käsittelyprosessin siten, että käsittelyajat lyhenevät ja aloitteiden vaikutukset valmisteluun dokumentoidaan nykyistä näkyvämmiin?
6. Millä tavalla kunnanhallitus hyödyntää tarkastuslautakunnan arviointihavaintoja kunnan toiminnan, suunnittelun ja päätöksenteon kehittämisessä?

Kuntatalous ja elinvoima:

7. Millä tavoin kunnanhallitus aikoo turvata investointiohjelman kestävän toteuttamisen sekä täydentää päätöksenteon tietoperustaa laatimalla vaihtoehtoisia pitkän aikavälin kehitysarvioita ohjelman toteuttamisesta ja arvioimalla niiden vaikutuksia palvelutasoon, velkaantumiseen ja verotukseen?
8. Mitä konkreettisia toimia kunnanhallitus suunnittelee yritystoiminnan vahvistamiseksi, yhteisöverotuoton kasvattamiseksi ja kunnan elinvoiman kehittämiseksi?
9. Millä konkreettisilla toimenpiteillä kunta aikoo kehittää yhteistyötä yritysten kanssa ja vahvistaa yritysvaikutusten arviointia?
10. Miten kunnanhallitus kytkee markkinoinnin ja viestinnän kunnan elinvoima-, muuttovoitto- ja pitovoimatavoitteisiin ja miten markkinoinnin ja viestinnän vaikuttavuutta tullaan seuraamaan ja mittaamaan?
11. Miten kunnanhallitus aikoo varmistaa, että VT12:n liikennejärjestelyihin liittyvät mahdollisuudet ja riskit huomioidaan kunnan elinvoimapolitiikassa ja maankäytön suunnittelussa ja aikooko se kiirehtiä VT12 liittymien kaavoittamista?

Investoinnit:

12. Miten kunnanhallitus aikoo jatkossa varmistaa, että merkittävien investointihankkeiden päätöksenteko perustuu riittäviin vaikutusarvioihin, herkkyyyslaskelmiin, riskianalyyseihin ja vaihtoehtovertailuihin, ja että valtuutetuille esitetään jatkossa riittävät ja oikea-aikaiset tiedot hankkeisiin liittyen?
13. Aikooko kunnanhallitus laatia vesihuoltoa koskevan pitkän aikavälin investointiohjelman?

Kuntalaisten hyvinvointi:

14. Miksi ikääntyneen väestön hyvinvointia ja toimintakykyä koskevaa lakisääteistä suunnitelmaa ei ole laadittu, ja millä aikataululla kunnanhallitus aikoo saattaa sen valmiiksi?
15. Miten kunnanhallitus aikoo vastata kasvaviin työllisyysmenoihin sekä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden aiheuttamiin pitkän aikavälin haasteisiin?
16. Miten kunnanhallitus aikoo turvata ja vahvistaa yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytyksiä sekä niille suunnattuja resursseja?

Henkilöstön hyvinvointi:

17. Miten kunnanhallitus aikoo varmistaa henkilöstön saatavuuden ja osaamisen jatkuvuuden tilanteessa, jossa merkittävä osa henkilöstöstä eläköityy seuraavien vuosien aikana?
18. Mitä konkreettisia toimenpiteitä kunnanhallitus aikoo tehdä sairauspoissaolojen, työkuormituksen ja johtamisen epätasaisuuden vähentämiseksi?

10. Allekirjoitukset

Arviointikertomus on hyväksytty tarkastuslautakunnan kokouksessa 20.5.2026 ja seuraavat tarkastuslautakunnan jäsenet allekirjoittivat sen sähköisesti:

- Maija Virta, puheenjohtaja
- Veijo Häyhänen, jäsen
- Heikki Kantola, jäsen
- Arto Nurmela, jäsen
- Sampo Pilli-Sihvola, jäsen
- Satu Ruuskanen, jäsen

Jaana Kari, tarkastuslautakunnan varapuheenjohtaja, toimi kunnanhallituksen jäsenenä alkuvuoden 2025, joten hän katsoo olevansa esteellinen päättämään arviointikertomuksesta.

